

Årsberetning
for
Stiftelsen Fjelberg Prestegard

2006

Et kampår!

Restaureringsplanen var ambisiøs: Vi skulle ferdigstille Sjøhuset. Taket stod lenge halvferdig. Gulvbjerkene var surret med wire som igjen var festet til bolter i fjellet for at ikke springflo og storm skulle reise med huset når tyngden av takhellene var vekke. Dårlige værforhold og håndverkere som var presset på tid medførte stadige utsettelse og oppfølging. Men i mai var de gamle hellene på taket på plass og det meste av kledningen fornyet i tradisjonell form.

Nok et kjempeprosjekt var vel i havn. Også denne gangen finansiert av Grieg Foundation. Det er økonomien som er og blir forutsetningen for å kunne drive og utvikle et kulturminne som prestegården på Fjelberg. Sammen med entusiasme, skaperglede og dugnadsånd!

Men her fikk vi tidlig i mars et skudd for baugen: Kultur- og Ressursutvalget i fylket skar uten forvarsel ned det årlige tilskuddet fra kr. 75.000,- til kr. 25.000,-.

Det var et sjokk. Og vi som trodde at vi skulle få en takk i hånden og forutsigbare leveforhold! Det tok oss noen måneder før vi tok kampen opp. Planlagte aktiviteter og løpende vedlikehold måtte gå sin gang.

Men ut på høsten klarte vi å mobilisere både biskop og lokalpolitikere. Nye søknader om tilskudd hadde ikke ført frem. Bearbeidelsen av fylkespolitikere tok uker. Vi laget gjennomarbeidete presentasjoner og sendte ut pamfletter. Mot slutten av året løsnest det, uten at det ble penger for inneværende år. Men Fylkestinget gikk inn for et tilskudd på kr. 125.000,- for 2007. Da er vi på rett spor!

Til tider sydet det av folk i prestegården

Sesongen startet i april med påsketreff skjærtorsdag. Lokalbefolkningen og feriegjester holder kaker og Stiftelsen holder kaffe. Dette har blitt en årviss tradisjon som er riktig populær. Loddsalg og diskusjon om siste årets begivenheter og planer fremover.

Påskeaften var nesten 40 personer samlet til 60-årsdag og fjorten dager senere var det konfirmasjonsfeiring med like mange gjester.

Forfatteren Jorunn Veiteberg hadde tinget plass i mai for en tre ukers skriveøkt. Hun er kunsthistoriker og professor i København og Bergen og skriver på en biografi om Ambrosia Tønnesen.

*Billehuggeren Ambrosia
Tønnesen.*

*Forfatteren Jorunn Veiteberg hentet inspirasjon i
prestegården.*

I juni gikk det slag i slag. Det startet med seminar for Helse Fonna og fortsatte med det årvisse pinsestevne, som i vakkert vær denne gang samlet rundt 150 mennesker. Senere var det tradisjonelt botanikkurs for Steinerskolen for 14. gang.

Konsert i Almue stuen

På et litteraturseminar med tema «Ibsens Peer Gynt – fra moralitet til scenisk Festspill» var professor Asbjørn Aarseth foreleser for 20 deltagere. På sommerkonserten i kirken og Almuestuen spilte Gro Sandvik og Stein-Erik Olsen for litt over 40 tilhørere.

Senere i juni var 42 lærere fra Bømlo videregående skule samlet til middag og omvisning. Noen dager etter var det omvisning for 53 deltagere fra Stord Rotary klubb, og resten av sommeren gikk med til en rekke omvisninger og slektsstevner.

I september hadde advokatfirmaet Thommessen firmabygging med over 20 deltagere og litt senere samlet vi 41 pensjonister fra Leivik MT til omvisning og middag.

I november var det kveldsgudstjeneste med bispevisitas i kirken og servering i prestegården etterpå. De unge jentene som sang i kirken ble senere foreviget med biskop Hagesether i stassofaen i Mellomstuen.

På slutten av året satt forfatteren Ivar Orvedal i prestegården i knappe tre uker for å gjøre ferdig en diktsamling.

Ivar Orvedal fra Måren i Høyanger debuterte som forfatter allerede i 1979. Han er ikke minst kjent som arrangør av Mårenbiennalen i 2003 og 2005.

Sangkoret og biskop i sofaen i Mellom Stuen etter bispevisitas i november.

Nye antikvariske senger kjøpt på Fretex.

Utstillinger

En del gjenstander og de første platene til utstillingen «Utvandringen fra Fjelberg til Amerika» ble montert i 2. etasje i Bispestova. Kari Grung har intervjuet en rekke personer og fortsatt innsamlingen av bilder og relevant kildemateriale.

I forbindelse med Ibsenseminaret i juni ble det laget en liten utstilling i Almestuen om Ibsen, blant annet hans kulturhistoriske reise til Sunnmøre.

Ibsens samlarferd til Sunnmøre

Henrik Ibsens samlarferd til Sunnmøre i 1862 gav han inspirasjon til innholdet i flere av hans mest kjente skodespeler. Både «Brand» og «Peer Gynt» er preget av turen.

henrik ibsen

Henrik Ibsen (1828-1906) slik han såg ut den tiden han gjestet Sunnmøre.

- Denne veka er det 100 år siden Henrik Ibsen døde, og et godt navn i Henrik Ibsen-året 2006.
- Henrik Ibsen (20. mars 1828-23. mai 1906) fikk vite gjennom brev med ektevnet Brand om hans datter Helga, det han hadde i 1862. Da ble det klart for Ibsen at hun hadde vært i Sunnmøre.
- Brandkom i 1866 og Peer Gynt året etter.
- Begge disse dramatiske dikt var preget av den samme tiden i Sunnmøre, og etter at Brand kom ut, fikk han også dattergutt av Stormet.

INSPIRERT. I løn etter 1860 sto Henrik Ibsen omkrent på bar bakke. Teatret han var sjef for, Kristiania Norske Theater, gikk konkurs i 1862, og ikke lenge etter det han hadde skrevet hadde blitt noen suksess. Personlig var han også med stor gjeld, og hadde flere kredittnoter på nakken. Han søkte Universitetet i Kristiania om eit stipend for å samle inn folketviser, segner og andre slags folkelitteratur. Den 24. juni 1862 reiste han opp Gudbrandsdalen og Orntadalen til Lom.

Hier fikk han til denne høye segna som Peder Hagen frå garden Hågå i Sødorp, mannen som seinare vart brukt som modell for Peer Gynt. Fra Lom gikk han over Sognefjellet ned til Skjolden. Over fjellet kom Ibsen og følget hans ut for eit forrykande utsyn, ei stemming han også fikk bruk for i Brand, og både i dette stykket og i Peer Gynt fekk Ibsen nytte av dei møta med fjellet og folket i fjell- og fjordbygde og dei to end og uttrykk som denne turen gav. Det eigentlege målet med turen, i alle fall når han i Sogn svinga nordover mot Sunnmøre og tilbake sørover til Haldanger som han først hadde planar om, var nok at han ville besøke morsleika til kona si, Suzannah, fædd Thoresen. Ho var datter av sokneprest Hans Thoresen i Herøy og kona Sara Margrethe Daae. «Etta hennar kom frå Solnør i Skodje, og det var dir Ibsen hadde tenkt seg. Mor til Suzannah døde ung og vart gravlagt på Molde kyrkjegard. Thoresen gifte seg opp att med si unge guvernante, Magdalene Krag, frå Danmark. Ho vart stemora til Suzannah, og det var nok henne Ibsen rekna som si svigermor.

Prestegarden i det same stykket ligg allike til at fonna gir over taket, og den einaste garden i vordt som ligg slik til, er nok Me-Akernes. Snøfonner og fonnfare er ein del av miljøet i stykket som har opplagt må ha henta frå dei sønn- og helvingsne fortalde. Ibsen henta vanlegvis inntrykk frå fleire plassar og fleire stader når han komerte scenepersonane sine og scenemiljøet sitt, men den vestlandsbygde Ibsen legg handfoga i Brand til, kan godt vere Helleslytt. I scenetilvisinga seier di også Ibsen at handlinga skjer i ei fjordbygde på Vestlandet.

«Mange hevdar at Ibsen tok hemnet Korgh ved å karikere han i rolla som prosten i Brand.»

Til Helleslytt. Han reiste nordover langs den gamle postvegen og Helleslytt var den første staden der Ibsen stoppa i fleire dagar. Deler var det nok nare som fasinerte, men det var også alt det interessante han fikk høyre av meneska han møtte på Helleslytt. Det er ei viss tæsjem som han budde hos kjøpmann Jessen i sentrum av bygd, eller om han budde i Jørgarden på Kæsbekke, men det spelar mindre rolle. Det fem dagane han var på Helleslytt fekk han lengre samtalar med soknepresten, Ole Barren, og med andre som kunne fortelle segner og historier om livet i fjordbygda. Han fekk sikkert høyre om fonnene og om garden Me-Akernes der fonna er og til gir over taket. Han fekk også sjå og kanskje til og med heile på Ingeborg Magdusdatter Hel-

lytt. Ho var «rar»-ll sin ting og gikk under namnet «Tulle-Jørgen». Ibsen har sjølv sagt at han brukte henne som modell til rolla Gerd i skodespelet «Brand».

Solnør gård - her budde Henrik Ibsen i vel ei veka i 1862, og han var på besøk også i 1895. Solnør kan ha vore modell for «Rosmersholm».

Kartet viser Henrik Ibsens samlarferd i 1862.

Det eldste bildet frå Helleslytt, teke nokre år etter at Ibsen var der. Den store dikteren skal ha budd i den såkalte Jessen-låna, det kvite huset midt på bildet.

stortingmann Ludvig Daae som reiser. Han var sykkelfarar til Suzannah, Ibsens kone. Frå Solnør vart Ibsen verande i over ei veko, og så godt som alt han hadde med seg av innsamla folkelitteratur til Oslo, fekk han tak i på Solnør. Og det var ikkje Ibsen, men den lokale folkemusikanten Peder Fylling som hadde reist rundt og samla det. Heile tre dagar sat Ibsen og Fylling saman på Solnør, og Ibsen gav sjå i overtale Fylling til å gå frå seg segningslaga som Ibsen ville ha med tilbake til Oslo. Det var i hovudsak denne han levde som stippedrapport, men Ibsen la ikkje skjul på at det var Fylling som var opphavs-mannen. Det eksemplaret Ibsen

fekk med seg, var det einaste, og Fylling votta at Ibsen skulle få samlinga trykt. Det var eit vonn for han at han ikkje høyrde meir om helle samlinga, og han måtte skrive med segner på nytt. Den einaste som publikum fekk sjå av Ibsens samlarferd var fire Fylling-segner som kom på trykk i Illustreret Nyhedsblad hausten 1862, men opphaket på Solnør anten ei eller neste gong han var der i 1888, må liksom ha sett sitt preg i Ibsens minne. Historia han brukar i «Rosmersholm» om kvite hestar som travar rundt garden når nokon skal da, har han henta frå Solnør, og garden med sjva som reisu forbi kan godt ha vore modellen for Rosmersholm.

Til Vestnes. Den 27. juli reiste Ibsen frå Solnør. Han fekk kanskje hestedyss på noko av ruta, men over Orskogfjellet måtte han nok gå. I Vestnes vart han værande tre dagar, og kom m.a. i kraftig konflikt med presten Otto Theodor Krogh, også kalla «lillepresten». Mange hevdar at Ibsen tok hennar mot Krogh ved å karikere han i rolla som prost i «Brand». Ibsen skreiv elles ein rapport frå Vestnes som han illustrerte med egne teikningar. Most truleg reiste Ibsen tilbake til Oslo gjennom Romsdalen og Gudbrandsdalen.

«Snøfonner og fonnfare var ein del av miljøet i stykket som han opplagt må ha henta frå det sunnvingene fortalde.»

Vedlikehold

Ingemund Gjærde har vært engasjert til snekker og malerarbeider. De gamle vedovnene og brannmurene i Bispestova er restaurert. I vedskjulet er det lagt delvis nye betar med gulvbord for lager. Rhododendron-parken ble ryddet på dugnad.

Bokprosjekt og økonomi

Truls Grung har tatt initiativ til en kulturhistorisk bok som presenterer et utvalg av fotograf Severin Kannelønnings bilder. Boken blir støttet av Sparebanken Vest og planlegges utgitt i regi av Stiftelsen i løpet av 2007. Hordaland Fylkeskommune skar som nevnt ned sitt bidrag til kr. 25.000,- og Kvinnherad kommune bidro med kr. 40.000,- til driften. Fylkeskommunen ga, som tidligere gjennom staten, et tilskudd på kr. 30.000,- til restaurering. De store bidraget kom imidlertid, som nevnt, fra Grieg Foundation. De bidro med kr. 170.000,- til restaurering. Det er godt at slike fins! Utleie og gjennomføring av arrangementer ga inntekter på kr.130.304,-. Resultatet for arrangementer og utleie gikk i balanse. Likviditeten er god.

Restaurering Bispestove

Brannmur og vedovn 2005/2006

Illustrasjoner fra
Bokprosjektet
«Sunnhordland
i gamle dager» i
regi av Stiftelsen.

Administrasjon

Det er holdt ett styremøte og en rekke enkeltkonsultasjoner i beretningsåret.

Samarbeidet med soknerådet og kommunen fungerer godt. Liv og Jorunn Landa har sørget for vask og sengetøy. Jane Nordhus har klippet gress. Even Landa er tilsynshavende for Stiftelsen. Styreformannen har i 2006 også fungert som daglig leder og restaureringsansvarlig.

I 2006 har styret bestått av Truls Grung, Arne Sælen , Reidar Koløy og Rolf Arne Birkeland, med Knut Ormhaug, Leif Jæger, Per Jarle Nordhus og Anders Nordhus som varamenn.

Truls Grung

www.fjelbergprestegard.no

Kontaktadresse:
truls.grung@krammerhuset.no